

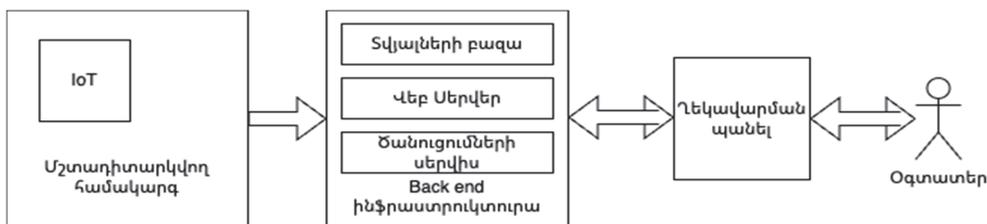
ները, որոնք նրանք կարող են ապահովել: Սենսորային տվիչների ճշգրտության գործոնները ուղղակիորեն ազդում են հավաքագրված տվյալների արժանահավատության վրա, ինչը կարևոր է որոշումների կայացման և համակարգի արձագանքման տեսակետից: Ավելին, տարբեր տեսակի IoT սենսորների և դրանց հատուկ կիրառությունների ճիշտ համադրությունը երաշխավորում է, որ համակարգը խնդիրներին արագ կանձագանքի: Այս գործոնների անտեսումը կարող է հանգեցնել համակարգի ոչ արդյունավետ աշխատանքի, ծախսերի ավելացման և ֆունկցիոնալության վատթարացման:

IoT սարքերը և սենսորներն աշխատում են ֆիզիկական ազդանշանների հիման վրա, ու դրանց գործողության ամենատարածված սկզբունքները բաժանվում են՝ դիմադրողական, տատանողական, ինդուկտիվ, օպտիկական և մագնիսական տեսակների [3-5]:

IoT սենսորների ճշգրտության գործոնները, մասնավորապես՝ զգայնությունը, չափողականությունը, չափման միջակայքը, գծայնությունը և արձագանքման ժամանակը, ազդում են համակարգի աշխատանքի վրա՝ որոշելով դրանց համապատասխանությունը կոնկրետ խնդրի դեպքում [6]:

Այսպիսով, սենսորների ճիշտ ինտեգրումը հիմք է հանդիսանում IoT սարքերի մոնիտորինգի առցանց համակարգի աշխատանքի համար՝ կամրջելով ֆիզիկական միջավայրի և թվային պատկերացումների միջև առկա բացը:

2. IoT սարքով մոնիթորինգի առցանց համակարգի կազմակերպումը և իրականացումը: Նկ. 1-ում ներկայացված է IoT սարքով մոնիտորինգի առցանց համակարգի մշակված ընդհանրացված կառուցվածքը:

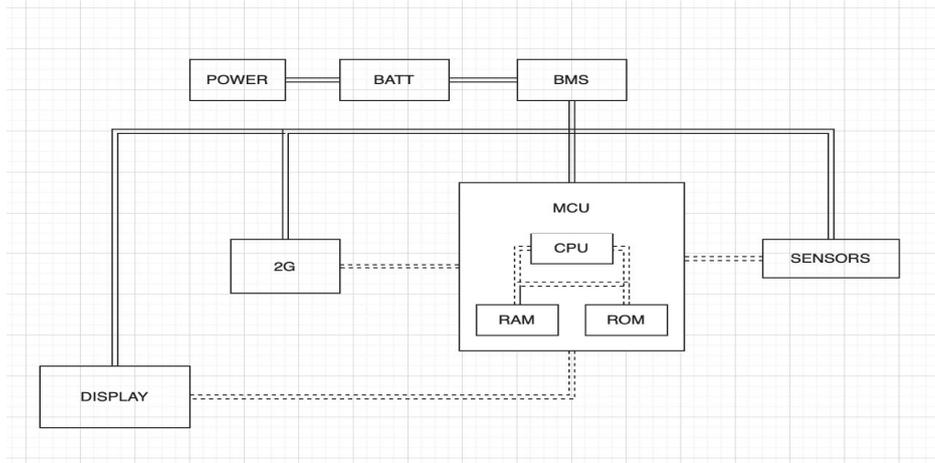

Նկ. 1. IoT սարքով մոնիտորինգի առցանց համակարգի ընդհանրացված կառուցվածքը

Առաջարկվում է IoT սարքը տեղադրել մշակված մոնիտորինգի առցանց համակարգի կառուցվածքի այն ֆունկցիոնալ հատվածում, որն անհրաժեշտ է մշտադիտարկել համակարգի արդյունավետ աշխատանքի համար (նկ. 1): IoT սարքը տվյալներ է ուղարկում Back end համակարգին, որտեղ աշխատելու է վեբ սերվերը՝ տվյալները ընդունելու և մշակելու համար, տվյալների բազան՝ տվյալները պահպանելու համար, և ծանուցումների սերվիսը՝ շեղումների դեպքում

ծանուցումներ ուղարկելու համար: Օգտատերը մշակված առցանց համակարգին առնչվելու է ղեկավարման վահանակի միջոցով, որտեղ նա կարգաբերելու է համակարգը. իր սարքերը, ծանուցումներ ստանալու համար նվազագույն կամ առավելագույն միջակայքը և այլն:

Նկ. 2-ում ներկայացված է IoT սարքի կառուցվածքը:

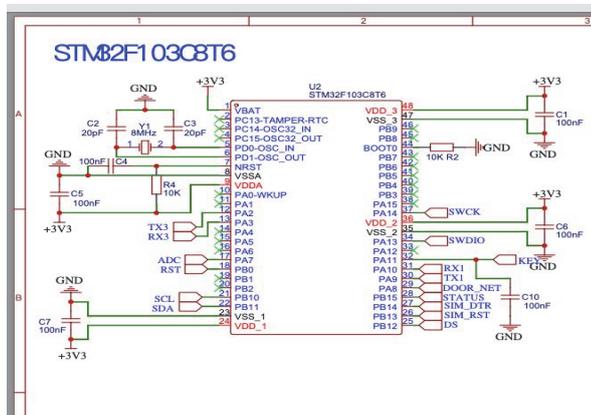
Նկ. 2. IoT սարքի կառուցվածքը

Նկ. 2-ում կետագծերով նշված են տվյալների փոխանցման միացումները, իսկ չընդհատվող գծերով՝ հոսանքինը: Նկ. 2-ում սնուցման բլոկին միացված է մարտկոցը, որը հոսանքի կորստի դեպքում որոշակի ժամանակ ապահովում է համակարգի աշխատունակությունը: Մարտկոցից հետո դրվում է մարտկոցի կառավարման համակարգը (BMS)՝ անվտանգ, արդյունավետ և հուսալի շահագործումն ապահովելու համար: Այն վերահսկում է այնպիսի կարևոր պարամետրեր, ինչպիսիք են լարումը, հոսանքը և ջերմաստիճանը՝ կանխելու գերլիցքավորումը, լիցքաթափումը կամ գերտաքացումը, ինչը կարող է վնասել մարտկոցը կամ վտանգավորություն առաջացնել:

Մշակվող առցանց մոնիտորինգի համակարգի կառուցվածքում (նկ. 1) հատկապես կարևոր են IoT սարքի կառուցվածքում ներառված հանգույցները (նկ. 2):

Միկրոկարգավորիչ հանգույցի ընտրությունը (MCU, նկ. 2): MCU-ը (Microcontroller Unit, միկրոկարգավորիչ) կոմպակտ ինտեգրված սարք է, որը նախատեսված է ներկառուցված համակարգում հատուկ առաջադրանքներ կատարելու համար: Այն ներառում է պրոցեսոր (CPU), երկու տեսակ՝ RAM և ROM հիշողություններ: MCU-ները լայնորեն օգտագործվում են IoT սարքերում այնպիսի խնդիրների լուծման համար, ինչպիսիք են տվյալների հավաքագրումը, ազդա-

նշանի մշակումը և սարքերի վերահսկումը: Դրանք իրական ժամանակում գործառնությունների տեսանկյունից ծախսարդյունավետ են, էներգաարդյունավետ և օպտիմալացված են սահմանափակ ռեսուրսներով համակարգերում: Որպես MCU ընտրվել է ARM Cortex M0+ մոդուլը [7]: Ընտրությունը հիմնավորում է նրանով, որ այդ մոդուլը զբաղեցնում է բացառիկ փոքր տարածք, էներգախնայող է և հնարավորություն է տալիս հասնել 32-բիթանոց աշխատանքի 8-բիթանոցի արժեքով: Նկ. 3-ում տրված է համակարգի սխեմատիկական պատկերը, որը կառուցված է STM32F103C8T6 միկրոկոնտրոլերի շուրջ, որը պատկանում է ARM Cortex-M3 ընտանիքին: Սխեման ներառում է բաղադրիչներ, որոնք անհրաժեշտ են միկրոկոնտրոլերի արդյունավետ աշխատանքի համար:

Նկ. 3. Համակարգի սխեմատիկական պատկերումը

Սխեմայի հիմնական բաղադրիչներն են.

- ✓ clock - 8 ՄՀց crystal oscillator, որին միացված են երկու կոնդենսատոր (C2 և C3), որոնք ապահովում են միկրոկոնտրոլերի կայուն clock-ի աղբյուրը:
- ✓ էլեկտրաէներգիայի մատակարարում. միկրոկոնտրոլերը սնուցվում է 3,3 Վ հոսանքի աղբյուրից՝ անջատող կոնդենսատորներով (C1, C4, C5, C6 և C7)՝ լարումը կայունացնելու և աղմուկը նվազագույնի հասցնելու համար:
- ✓ Ծրագրավորման ինտերֆեյս. BOOT0 ,SWDIO և SWCLK փիները միասին օգտագործվում են ծրագրավորման նպատակներով:
- ✓ GPIO ինտերֆեյս (DS, DOOR_NET, STATUS) սենսորների մոդուլի համար:
- ✓ UART ինտերֆեյս (Rx3, Tx3), որոնք ապահովում են հաղորդակցություն ինտերնետ մոդուլի հետ:
- ✓ UART ինտերֆեյս (Rx, Tx)՝ համակարգն արատորոշելու համար:
- ✓ I2C ինտերֆեյս (SCL, SDA), որոնք ապահովում են հաղորդակցությունը էկրանի հետ:

Հաղորդակցության հանգույցի ընտրությունը (2G, նկ. 2): Հաղորդակցության հանգույցի համար ընտրվել է SIM800L մոդուլը՝ իր կոմպակտ չափի, էներգիայի ցածր սպառման և 2G GSM ցանցերում աշխատելու հնարավորության համար [8]: Բացի այդ, SIM800L մոդուլի ընտրությունը կարևոր գործոն է մարտկոցով աշխատող IoT սարքերի համար, ինչպես նաև մոդուլի ինտեգրումը ARM Cortex M0+ միկրոպրոցեսորի հետ պարզ է: 2G ցանցն առաջարկում է բավարար թողունակություն սենսորային տվյալների փոխանցման համար և ունի լայնածավալ ծածկույթի առավելություն՝ ապահովելով հեռավոր վայրերում հուսալի հաղորդակցություն:

Էկրանի հանգույցի ընտրությունը (Display, նկ. 2): Էկրանի հանգույցի համար ընտրվել է SSD1306 OLED էկրանը՝ իր հստակ տեսողական պատկերի, էներգիայի ցածր սպառման և միկրոպրոցեսորի հետ ինտեգրման հեշտության համար: Յուրաքանչյուր տվյալներն իրական ժամանակում ցուցադրելու ունակությունը շատ կարևոր է՝ տեղում մոնիտորինգի և տվյալների անհապաղ ստուգման համար: Բացի այդ, SSD1306 OLED էկրանն ընտրվել է, քանի որ այն հաղորդակցվում է պարզ և արդյունավետ հաղորդակցման I2C-ի արձանագրության միջոցով, որը թույլ է տալիս հեշտ ինտեգրվել միկրոպրոցեսորին, ինչպես նաև OLED էկրանի ինտերֆեյսի նախագծման ժամանակ առաջնահերթություն է տրվել ընթերցելիությանը և պարզությանը:

Սենսորային հանգույցի ընտրությունը (Sensors, նկ. 2): Սենսորային հանգույցի համար ընտրվել է DS18B20 ջերմաչափը, որը ջերմաստիճանի թվային տվիչ է, հայտնի է իր ճշգրտությամբ և բազմակողմանիությամբ [9]: Այդ ջերմաչափի հիմնական առանձնահատկություններն են բարձր ճշգրտությունը, ջերմաստիճանի չափման մեծ միջակայքը և թվային ելքը, որը բացառում է անալոգային թվային փոխակերպման անհրաժեշտությունը:

Սերվերի տեխնոլոգիայի ընտրությունը (Վեբ սերվեր, նկ. 1): Դիտարկվող IoT ջերմաստիճանի մոնիտորինգի առցանց համակարգի արդյունավետ սերվերային տեխնոլոգիան որոշելիս կատարվել է համեմատական վերլուծություն երեք առաջատար ամպային հարթակների միջև՝ Amazon Web Services (AWS), Google Cloud Platform (GCP) և Microsoft Azure: Վերլուծության արդյունքում ստացվել են հետևյալ եզրահանգումները.

- AWS-ը բացառապես հարմար է IoT հավելվածների համար՝ առաջարկելով IoT-ին հատուկ ծառայությունների լայն շրջանակ, ինչպիսիք են AWS IoT Core-ը և AWS IoT Analytics:

- Google Cloud Platform (GCP): GCP-ի առավելությունն են տվյալների վերլուծության և մեքենայական ուսուցման պատրաստի լուծումները, որոնք օգտակար են սենսորային տվյալների մեծ ծավալների մշակման և վերլուծության համար:

● Microsoft Azure. Azure-ն առաջարկում է IoT ծառայությունների համապարփակ փաթեթ, ներառյալ Azure IoT Hub-ը և Azure IoT Edge-ը:

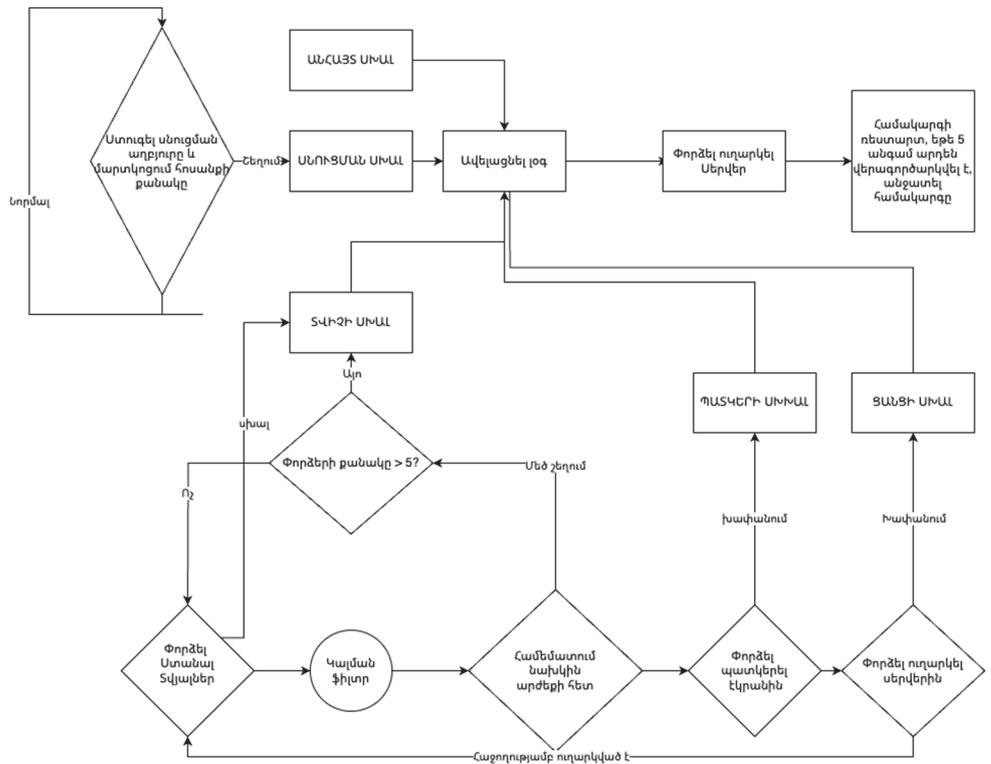
Այս վերլուծության հիման վրա AWS-ն ընտրվել է որպես առաջարկվող IoT սարքով մոնիտորինգի առցանց համակարգի ամպային հարթակ, ինչպես նաև AWS-ը աջակցում է հետազոտական աշխատանք իրականացնելուն: AWS-ը ոչ միայն տրամադրում է IoT հավելվածների համար հարմարեցված անհրաժեշտ գործիքներն ու ծառայությունները, այլև առաջարկում է հուսալիության, մասշտաբայնության և անվտանգության հավասարակշռություն:

Նկ. 2-ում IoT համակարգի առաջարկված կառուցվածքում ներառված Back-End և օգտագործողի Front-End համար մշակվել է վեբ հավելված՝ օգտագործելով Python (Django) և React JS: Այս համադրությունն ընտրվել է մի քանի պատճառով.

➤ Python (Django): Django-ն՝ Python-ի բարձր մակարդակի վեբ ֆրեյմվորկ է, առաջարկում է մաքուր և պրագմատիկ դիզայն: Դրա համատեղելիությունը տարբեր տվյալների շտեմարանների հետ և հզոր ORM (Object-Relational Mapping) հնարավորությունները հեշտացնում են backend-ի զարգացումը:

➤ React JS: Ընտրված է Front-End-ի համար՝ React JS-ն ուժեղացնում է օգտագործողի փորձը իր արդյունավետ և դինամիկ ինտերֆեյսներով:

Որոշակի ժամանակ համակարգը փորձարկելուց հետո պարզվեց, որ չափազանց կարևոր է ունենալ խնդիրների վաղաժամ հայտնաբերման համակարգեր և սցենարներ՝ հնարավոր սխալները ավտոմատ շտկելու, նրանց մասին տեղեկությունը հավաքագրելու և տվյալների բազայում պահելու համար, հետագայում դրանք ուսումնասիրելու, վերլուծելու և կատարելագործելու նպատակով: Աշխատանքում մշակված IoT սարքում ներդրվել է կարգավիճակի մոնիտորինգի կայուն ենթահամակարգ՝ ապահովելու սարքի կայունությունն ու հուսալիությունը տարբեր գործառական պայմաններում: Այս համակարգը նախագծված է տարբեր կարգավիճակներ հայտնաբերելու և կանոնավոր պարբերականությամբ կենտրոնական սերվերին ազդակներ հղելու համար, ինչը թույլ է տալիս ակտիվ կառավարում և արագ լուծում տալ ցանկացած խնդրի, որը կարող է առաջանալ սարքավորման աշխատանքի ընթացքում: Նկ. 4-ում ներկայացված է համակարգի սխալների հայտնաբերման գործընթացի իրականացման ալգորիթմը:

Նկ. 4. Համակարգում սխալների հայտնաբերման գործընթացի ալգորիթմը

Համակարգի աշխատանքի վիճակներն են.

1. **Նորմալ կարգավիճակ.** IoT սարքն աշխատում է օպտիմալ կերպով, բոլոր սենսորները գործում են ակնկալվող պարամետրերի սահմաններում, և խափանումներ չեն հայտնաբերվել:
2. **Ցանցի սխալ.** IoT սարքը դժվարություններ է ունենում ցանցային ենթակառուցվածքի հետ կապ հաստատելու կամ պահպանելու հարցում:
3. **Սնուցման սխալ.** Էլեկտրաէներգիայի սխալի կարգավիճակը ստեղծվում է, երբ IoT սարքը բախվում է իր սնուցման հետ կապված խնդիրների, ինչպիսիք են լարման տատանումները, հոսանքի անջատումները կամ մարտկոցի սպառումը:
4. **Տվիչի սխալ.** Տվիչից կամ հնարավոր չէ ստանալ տվյալներ, կամ ստացված տվյալները արժանահավատ չեն:
5. **Անհայտ սխալ.** Ներառում է սխալներ, որոնք չեն տեղավորվում նախապես սահմանված կատեգորիաներում կամ հստակորեն չեն բացահայտվել համակարգի կողմից:

Սխալների հայտնաբերումից հետո մշակվել են սխալներն ուղղելու հետևյալ քայլերը.

- Սխալների գրանցում-լուգավորում. կարգավիճակի փոխանցման ծախսով փորձերի դեպքում սարքը մանրամասն տեղեկություններ է գրանցում իր ներքին հիշողության մեջ հանդիպող սխալների մասին և դրանք ուղարկում սերվերին:

- Կրկին փորձի մեխանիզմներ. եթե սարքը դժվարությունների է հանդիպում կարգավիճակի թարմացումները կենտրոնական սերվեր ուղարկելու ժամանակ, այն գործարկում է կրկնակի մեխանիզմներ՝ մի քանի փորձ կատարելու համար:

- Համակարգի ավտոմատ վերագործարկում. եթե սարքը հայտնաբերում է մշտական սխալներ կամ անսարքություններ, որոնք խոչընդոտում են դրա բնականոն աշխատանքին, այն սկսում է համակարգի ավտոմատ վերագործարկումը:

- Վերագործարկումից հետո ընթացակարգ. վերագործարկվելուց հետո սարքը ստուգում է իր համակարգի սխալների տվյալների բազան՝ նախկինում հանդիպած սխալները սերվերին ուղարկելու համար:

3. Մշակված համակարգի աշխատանքը և փորձարկումը: Մշակված առցանց համակարգի աշխատանքը սկսում ենք IoT սարքի վրա հիմնված մոնիտորինգի համակարգը կարգավորելով և գործարկելով: Այնուհետև օգտատերը պետք է SIM քարտ տեղադրի IoT սարքում. SIM քարտը պետք է ունենա ինտերնետ հասանելիություն՝ բավարար կապով, որպեսզի ապահովի սերվերի հետ հուսալի հաղորդակցությունը: SIM քարտը տեղադրելուց հետո IoT սարքը (սենսորային տվիչը) պետք է տեղադրվի այն վայրում, որտեղ անհրաժեշտ է տվյալները հավաքել և մշտադիտարկել՝ հաշվի առնելով ինչպես շրջակա միջավայրի պայմանները, որոնք անհրաժեշտ են սենսորների ճշգրիտ ընթերցումների համար, այնպես էլ բջջային ցանցի ծածկույթի առկայությունը՝ կայուն հեռահաղորդակցական կապը պահպանելու համար:

IoT սարքը պետք է միացված լինի հոսանքի աղբյուրին: Ակտիվացումից հետո IoT սարքը կբեռնվի և կապ կհաստատի սերվերի հետ: Այստեղ ավարտվում է IoT սարքի ֆիզիկական տեղադրման գործընթացը:

Հաջորդ քայլը ադմինիստրատորի վահանակի միջոցով կատարում է թվային սենսորի կարգաբերումը: Օգտագործողը մուտք է գործում ադմինիստրատորի վահանակ, որտեղ օգտատերը անցնում է «Սենսորներ» բաժին և ավելացնում նոր սենսոր: Սենսորը ավելացնելուց հետո օգտագործողը սահմանում է շեմային պարամետրերը. սահմանվում են մոնիտորինգի համար անհրաժեշտ տվյալների ընդունելի միջակայքերը: Օգտագործողին ծանուցումները կուղարկվեն այն

Ժամանակ, երբ սենսորների տվյալները գերազանցեն սահմանված շեմերը՝ ապահովելով ցանկացած անոմալիաների ժամանակին արձագանքում:

Երբ սենսորը կարգավորված է, այն սկսում է ավտոմատ կերպով տվյալներ փոխանցել սերվերին: Հաղորդված տվյալները ցուցադրվում են իրական ժամանակում ադմինիստրատորի վահանակում:

Մշակված այս համակարգը գործնականում փորձարկվել է հիվանդանոցային սառնարանների ջերմաստիճանների և խոնավության առցանց մոնիտորինգի համար, որոնք օգտագործվում են այնպիսի նյութերի պահպանման համար, ինչպիսիք են պատվաստանյութերը, դեղամիջոցները և արյան նմուշները: Սենսորները անընդհատ չափում են միջավայրի պարամետրերը, ինչպիսիք են ջերմաստիճանը և խոնավությունը՝ տվյալներ ուղարկելով Backend սերվերին (նկ. 2), որտեղ սահմանվում են կարևոր ազդանշանների միջակայքերը:

Նկ. 5-ում պատկերված է սառնարանում տեղադրված մշակված առցանց համակարգը:

IoT սարքով առցանց մոնիտորինգի համակարգի ադմինիստրատորը հնարավորություն ունի վահանակի միջոցով (նկ. 2) մշտադիտարկել առկա վիճակը, (նկ. 6): Ոչ նորմալ պայմանների դեպքում, ինչպիսին է ընդունելի սահմաններից ջերմաստիճանի բարձրացումը, համակարգը ծանուցում է ադմինիստրատորին:

Նկ. 5. Մշակված առցանց համակարգը սառնարանում

Նկ. 6. Աղմինիստրատորի վահանակի պատկերը

Աղմինիստրատորի վահանակն ապահովում է օգտագործողի համար հարմար ինտերֆեյս: Օգտատերերը հնարավորություն ունեն՝ ավելացնելու նոր սարքեր, կարգաբերելու և նշելու սարքերի թույլատրելի միջակայքերը, իրական ժամանակում մշտադիտարկելու համակարգերը, զտելու ըստ ամսաթվի, և արդյունքները ներբեռնելու PDF կամ PNG ֆորմատներով: Վահանակի վարչական մասում հնարավորություն կա՝ ավելացնելու նոր օգտատերեր և իրավասություններ, ինչն ապահովում է ինֆորմացիայի հասանելիությունը միայն նշված խմբի մարդկանց:

Եզրակացություն: Հետազոտվել և մշակվել են շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տվյալներ հավաքելու և վերահսկելու IoT մոնիտորինգի առցանց համակարգի կազմակերպումն ու իրականացումը: Ստացվել են հետևյալ արդյունքները.

- Կատարվել է սենսորային տվիչների մասերի հիմնավոր ընտրություն, որի արդյունքում ընտրվել են. ARM Cortex M0+ մոդուլը, SIM800L մոդուլը, SSD1306 OLED էկրանը, DS18B20 ջերմաչափը, AWS տեխնոլոգիան:
- Մշակվել է IoT սարքի ճարտարապետությունը, որն ապահովում է տվյալների անխափան ուղարկումը ամպային սերվերին:
- Մշակվել է IoT սարքի սխեման, պատրաստվել է սարքավորումը, իրականացվել է սերվերային ծրագրակազմը և տեղադրվել AWS ամպային համակարգում:
- Պատրաստված IoT սարքով մոնիտորինգի առցանց համակարգը փորձարկվել է իրական պայմաններում՝ ապահովելով լավ արդյունք՝ խնդիրների արագ վերհանում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. IoT Devices and Sensors: Types, Functions, and Use Cases (2022)
<https://eicta.iitk.ac.in/knowledge-hub/internet-of-things/iot-devices-and-sensors-types-functions-and-use-cases/>.
2. Sensors on Internet of Things Systems for the Sustainable Development of Smart Cities: A Systematic Literature Review (2024): <https://www.mdpi.com/1424-8220/24/7/2074> .
3. IoT for Next-Generation Smart Systems (2020):
URL <https://ieeexplore.ieee.org/document/8972389>
4. IoT Data Quality Issues and Potential Solutions: A Literature Review / **T. Mansouri, M.R. Sadeghi Moghadam, et al.** -2021.-arXiv.
<https://doi.org/10.48550/arXiv.2103.13303>
5. Advances in Sensor Technologies in the Era of Smart Factory and Industry 4.0 (2020)
URL: <https://www.mdpi.com/1424-8220/20/23/6783>
6. Advances in Smart Environment Monitoring Systems Using IoT and Sensors (2020)
URL: <https://www.mdpi.com/1424-8220/20/11/3113>
7. Arm Developers Page URL: <https://developer.arm.com/Processors/Cortex-M0-Plus>
8. SIM800L GSM / GRPS module URL: <https://nettigo.eu/products/sim800l-gsm-grpsmodule#:~:text=SIM800L%20is%20a%20miniature%20cellular,making%20and%20receiving%20voice%20calls>.
9. Programmable Resolution 1-Wire Digital Thermometer URL:
<https://www.analog.com/media/en/technical-documentation/data-sheets/DS18B20.pdf>

Գ.Դ. ԿԻՐԱԿՕՍՅԱՆ, Ը.Տ. ՕԳԱՆՆԻՍՅԱՆ, Ա.Ա. ԱՐՄԻՅՈՅԱՆ

ИССЛЕДОВАНИЕ И РАЗРАБОТКА СИСТЕМЫ ОНЛАЙН-МОНИТОРИНГА С УСТРОЙСТВОМ IoT

Проведены исследования и разработана система онлайн-мониторинга с использованием IoT-устройства, предназначенная для сбора и управления данными в реальном времени с датчиков окружающей среды, включая цифровой термометр. Разработанная система имеет многоуровневую архитектуру, обеспечивающую управление различными типами IoT-устройств для онлайн-мониторинга.

Ключевые слова: IoT-устройство, датчик, система мониторинга, база данных, AWS.

G.T. KIRAKOSSIAN, Ts.S. HOVHANNISYAN, A.A. HARUTYUNYAN

RESEARCH AND DEVELOPMENT OF AN ONLINE MONITORING SYSTEM WITH IoT DEVICES

Research and development of an online monitoring system using an IoT device have been conducted. The system is designed for real-time data collection and management using environmental sensors, including a digital thermometer. The developed online system features a multi-level architecture that enables the management of various types of IoT devices for online monitoring.

Keywords: IoT device, sensor, monitoring system, database, AWS.